„MALE ŽUPE“

Male su župe problem za sebe. Nijesu uvijek bile simpatija svećenika: nijesu barem u onim dijecezama, gdje su župe bile, u prosjeku, i brojem vjernika i teritorijalno, općenito veće. Njima su, — tim malim župama, — svećenici jedan drugoga strašili. One su se, kojiput, smatrale kaznenim postajama. Ili, ako već nijesu kaznenim, a ono svakako prolaznim: za svećeničke „redove“; za mladomisnike osrednjih talenata, koji nijesu bili predodređeni „za više“. Malo je tko na njima dugo i ostajao. Na njima su se župnici mijenjali svake dvije, tri godine. Ako bi tko na takvoj župi dugo ostao, bio je to uvijek znak, ili da je „doseljenik“ iz neke druge biskupije ili reda, ili da je „obilježen“. „Appensus es in statera, et inventus es minus habens“ (Dan. 5, 27).

Bila je to pomalo i tragedija takvih „malih župa“. Pokoji od njihovih župnika i vladao se je kao „kažnjenik“ i „štrajkaš“. Nije pokazivao volje da radi. Sabotirao je u duhovnoj pastvi. Ili je bio diskvalificiran: bez sposobnosti, bez ugleda i pred vjernicima i pred svećenstvom. Samo je „krpio“. Ako je tko i na maloj župi radio i bio dobar i revan, ako su ga ljudi voljeli, znalo se je, da će ga brzo i izgubiti: otići će s nje „na bolje“. Posljedica je bila, da su takve župe bile, sa stanovišta duhovne pastve, „eksperimentalne župe“ i „pokusni kunići“. Vječno su se u njima najprije inicirali, a onda i kasirali sistemi i metode: manjkao im je pastoralni kontinuitet. Uvijek se je iznova počinjalo, a ništa se ne bi dovršavalo. Iza svakog župnika, pa i onog revnijega, ostajali su samo pastoralni torzi. Što bi jedan gradio, drugi bi razgrađivao; što bi jedan stvarao, drugi bi dokidao i zanemarivao.

A dva su iza toga stajala stvarna uzroka. Jedan je, sigurno, bio opravdan. Bolje su se svećeničke sile povlačile onamo, gdje su potrebe bile veće: gdje je u pitanju bilo duhovno dobro mnogih; gdje se nije radilo o stotinama, nego o tisućama. Bio je to diktat pastoralne realnosti i odgovornosti kod onih, koji su odlučivali. Na malim je župama bio manji riziko. Ne samo, jer se je radilo o manjem broju vjernika, nego i jer su to bile, skoro uvijek, seoske župe: na njima nije vjera bila neposredno ugrožena, ni kad im svećenik nije bio „luminare maius“: ni intelektualno ni moralno. Situaciju je spasavala tradicija i religiozno-moralni konzervatizam, odnosno patrijarhalnost.

Drugi je bio i objektivno i subjektivno neopravdan: na župničku se je službu, i odviše često, gledalo više sa stanovišta reprezentativnosti i dohotka, nego sa stanovišta odgovornosti pred Bogom i po kriterijima apostolata. Svećenici su voljeli časnije položaje i materijalno unosnija mjesta. Župnik na velikoj župi bio je bogatiji, i po beneficiju i po „luknu“, „godižbini“, „biru“, „redovini“: mogao je sebi štogod i prištedjeti „za stare dane“ ili „staviti na stranu“. Svećenici s malih župa bili su „sirotinja“; oni s velikih „gazde“, „gavani“, „gospoda“, „baruni“. Velike su župe „nosile“. Znalo se je, koliko se gdje u „koševe“ strese vagona ili, barem, metara pšenice ili kukuruza; znalo se je, koliko se gdje, na godinu, objesi „plećki“ na tavan, koliko se gdje dotjera u obor janjadi, koliko gdje bude godišnje vjenčanja i sprovoda „prve klase“, koliko gdje donesu „križec“ ili „Sveta Tri Kralja“. Klasiralo se i ocjenjivalo župe prvotno po beneficiju i hiljadarkama.

Samo, vrijeme je i ovdje izmijenilo kriterije. Događaji su nas uozbiljili i opametili. S likvidacijom beneficija i s fakultativnošću bira izblijedio je i „sjaj“ velikih župa. Otvorile su nam se oči, — Bog nam ih je otvorio, — za prave vrijednosti, ali i za realnosti života. Danas, hoćeš, nećeš, valja raditi, osim da smo se spremni pomiriti sa apostolskim i pastoralnim bankrotom. A na velikim župama valja i puno, i mučno, raditi. Ako na njima svećenik i danas dobije koji dinar više, ako možda na njima još uvijek ima i malo časniji položaj i koju malu standardnu udobnost, koje ne bi imao na selu, prisjedne mu to s druge strane: on to mora krvavo platiti. Mora se prerađivati; doživljuje razočaranja svake vrsti; puno su mu veće odgovornosti; puno veća i glavobolja. Teško je na takvim župama udovoljiti i vlastitim apostolskim ambicijama i očekivanjima drugih. I uz najveću požrtvovnost zijevaju praznine i pukotine na sve strane.

Pa danas svećenici drukčije reagiraju. Ne jagme se više toliko za velike župe. Ima ih puno, pa se, ni za živu glavu, ne daju u grad ili na veliku župu, i ako su i sposobni i aktivni. Ostaju radije na malima: zadovoljni su i na selu. A ima ih, pa se i sa najuglednijih gradskih župa spremaju na male, kad stanu osjećati umor i kad počnu opažati, da više nijesu u stanju da pastoralno rade i stvaraju starim svojim tempom, elanom, intenzivnošću. Već sam se na dvojicu

takvih namjerio i u dijecezanskim metropolama. Prije nego što će u mirovinu, dok još mogu ponešto raditi, ljudi se obaziru za kakvom „malom“ provincijskom „župicom“.

Nema sumnje, da je to pozitivno, — i jedino ispravno, — gledanje na problem malih i velikih župa. A u skladu je i sa novijim, pokoncilskim, oficioznim stanovištem Crkve. Stanovištem, koje i župu i župnika podređuje pastvi i interesu duša i Crkve, a ne da, da pastva služi, i odviše ljudskim interesima svojih konkretnih hijerarhijskih nosilaca. Osobni se i materijalni interesi moraju relativizirati, a oni duhovni i opći poturivati naprijed. Ali, dakako, bez pretjerivanja i šablone. Ideal je harmonizacija prema višim, objektivnim, kriterijima. Velike, osobito gradske i radničke, župe zahtijevat će, redovito, i ubuduće, da Crkva na njima angažira svoje najbolje, najaktivnije i najsposobnije sile. I kad na nekoga od nas padne izbor sa višega mjesta, — na tim višim mjestima i leži sva glavna odgovornost, — valja poslušati i žrtvovati se. Ne, jer se ide „na više“, nego jer se ide „na teže“. Jer Gospodin zove i Crkva želi. „In verbo tuo laxabo rete!“ (Luk. 5, 5.). Ali ne da se, na novom mjestu, zauvijek usidrimo ili, — to bi bilo još gore, — uhljebimo, nego da na njemu ostanemo samo, dok zadovoljavamo i dok se ne nađe netko još bolji, ili barem, — ako smo ostarili, — netko mlađi i dobar, pa makar i ne bio „bolji“.

Samo, koga ostave na „maloj župi“, neka to ne smatra ni „malheur-om“, ni nesrećom, ni poniženjem! Neka ne žali! Neka se ne ljuti! Neka, ako je pametan, zahvaljuje Bogu!

Male župe, u pravoj i dobronamjernoj svećeničkoj ruci, to su idealne župe, uzor-župe. Samo na njima se može, po ljudsku, u potpunosti pastoralno zadovoljiti. I uz normalan ulog rada i napora. I bez prenaprezanja i preopterećenosti. I uz skromnije talente. Samo male župe mogu biti „duhovna obitelj“, kako to danas traže i liturgisti i pastoralci. Samo na njima je moguća individualna pastva i savršen pregled i evidencija. Samo na njima može duhovni pastir poznavati svaku svoju ovcu „po imenu“ (Iv. 30, 3.), i biti otac svima. Na njima je najmanje rizika. Na njima je najviše apostolskih šansa. I najviše zadovoljstva. I najviše mira. Na njima čovjek najlakše udovoljuje dužnosti i pastoralnom idealu. I najlakše sačuva spokojnu savjest. A ako nije „gospodin“

i „gazda“, jest čovjek i brat, koga svi oko njega vole i koji sve oko sebe voli. A bliže je i idealu evanđeoske poniznosti i nesebičnosti.

„Male župe“. Rehabilitirali smo ih. Rehabilitirali su ih, bolje, dragi Bog i renesansa crkvenog života!

Dr Čedomil ČEKADA

NARAVA IN MESTO OZNANIL

Liturgična konstitucija je z odločbo, naj bo pridiga (homilija) takoj po evangeliju, zadela ob ustaljeno mesto mašnih oznanil. Ta so bila doslej navadno pred pridigo. Ker pa mora pridiga organsko rasti iz evangelija, oznanila pa po svoji naravi prekinjajo sozvočje med evangelijem in pridigo, nastane vprašanje kam z oznanili, da bodo še ohranila svoj pomen? Ali jih je še mogoče obdržati med mašo, če pa prekinjajo potek mašnega obreda? Ponekod jih bero na koncu maše tik pred „pojdite v miru“ ali celo po odslovitvi vernikov, drugi pa jih imajo na začetku maše. Nekatere škofije so že rešile to vprašanje, enotnosti pa ni. Pričujoči članek noče osporavati tozadevnih določil, ampak hoče nakazati samo načelno rešitev problema. Sklicujem se na naročilo mariborskega škofijskega ordinariata, ki je naročil svoji duhovščini, naj letos na konferencah veliko razpravlja o obnovljenem bogoslužju, med drugim tudi o tem, kakšna naj bodo oznanila in kdaj naj se bero (Sporočila 1965, III, str. 23, t. 3).

Kar zadeva nastanka oznanil, njih vsebine in oblike, doslej še ni bilo veliko napisanega. Prav tako ni natančno določene sheme, po kateri naj bodo oznanila sestavljena, ampak je vse prepuščeno spretnosti posameznih sestavljavcev. Ker je narava oznanil dokaj nejasna, so tudi mnenja, kdaj naj se bero pri maši, zelo različna. Liturgisti jih izrivajo iz maše, pastoralisti jih hočejo obdržati. Zato je treba najprej določiti naravo oznanil, to se pravi, natančno povedati, kaj oznanila so in kako naj bodo sestavljena, šele potem jim bo mogoče določiti mesto pri maši.

NARAVA OZNANIL

Oznanila spadajo v območje vodstvene oblasti. Župnik z njimi določa bogoslužni red, najavlja spremembe v bogoslužju, vernike seznanja z določbami cerkvene oblasti in